

25 בינואר 2018

תוצאות הסקר

”משאל עמים” – הסקר הפלסטיני-ישראלי המשותף

התמיכה העקרונית בפתרון שתי המדינות צונחת, כך שבקרב שתי האוכלוסיות – פלסטינים ויהודים ישראלים – שיעור התמיכה מגיע לפחות ממחצית. 46% מכל אחת מהאוכלוסיות תומכים בפתרון הזה כיום. הערבים אזרחי ישראל הם האוכלוסייה היחידה שקיים בה רוב מוצק בעד הפתרון (83%). הפלסטינים מפגינים באופן כללי גישה פסימית יותר, ותמיכתם בגישה מיליטנטית עלתה, בעקבות ההכרה של נשיא ארה”ב טראמפ בירושלים כבירת ישראל. תמיכת הישראלים היהודים בפתרון שתי המדינות לא השתנתה מאז יוני 2017 (47% ביוני). שני הצדדים עדיין מעדיפים את פתרון שתי המדינות על פני כל החלופות האחרות ליישוב הסכסוך. הצגת חבילה מפורטת של צעדים לביצוע הניבה אומנם תמיכה של מיעוט מבין הישראלים ומבין הפלסטינים – 40% מהפלסטינים ו-43% מהישראלים (רק 35% בקרב היהודים) – אבל ההתנגדות עדיין גמישה: תוספת חבילת תמריצים שנבדקה בקרב אלה שהתנגדו לפתרון הראתה שכמעט מחצית מהמתנגדים היהודים ו-40% מהמתנגדים הפלסטינים עשויים לשנות את דעתם ולתמוך בהסכם בהינתן התנאים המתאימים, דבר המביא לרוב של תומכים בשני הצדדים.

להלן התוצאות של ”משאל העמים” הפלסטיני-ישראלי: הסקר המשותף שערכו [מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום באוניברסיטת תל אביב](#) ו**המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים** ברמאללה, במימון [האיחוד האירופי](#) והנציגות של ממשלת הולנד ברמאללה.

נקודות מרכזיות

- התמיכה בפתרון שתי המדינות עומדת על 46% הן בקרב הפלסטינים והן בקרב היהודים הישראלים. ביוני 2017 תמכו 53% מהפלסטינים ו-47% מהיהודים הישראלים בפתרון הזה. בקרב ערביי ישראל התמיכה בפתרון שתי המדינות עומדת כיום על 83%.
- בכל זאת, פחות נשאלים בשני הצדדים תומכים בשלוש חלופות אפשריות לפתרון שתי המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות לכול, מדינה אחת בלי שוויון זכויות, וגירוש או ”טרנספר”.
- רק 40% מהפלסטינים (לעומת 43% ביוני 2017) ו-35% מהיהודים הישראלים (עלייה של 3 נקודות האחוז לעומת הסקר של יוני) תומכים בחבילת צעדים להסכם שלום קבוע, נוסף ל-85% מערביי ישראל, שגם בסקרים קודמים התאפיינו בתמיכה גבוהה. סך הכול, 43% מהישראלים תומכים בהסכם המפורט. חבילת השלום כוללת: מדינה פלסטינית מפורזת, נסיגה ישראלית לקו הירוק עם החלפת שטחים שווים, איחוד משפחות בישראל של 100 אלף פליטים פלסטינים, מערב ירושלים כבירת ישראל ומזרח ירושלים כבירת פלסטין, הרובע היהודי והכותל המערבי בריבונות ישראל, הרבעים המוסלמי והנוצרי והר הבית (אל-חרם א-שריף) בריבונות פלסטינית וקץ הסכסוך והתביעות. 48% מהישראלים (55% מהיהודים הישראלים) ו-57% מהפלסטינים מתנגדים לחבילה המקיפה של פתרון שתי המדינות.
- הספקנות לגבי חבילת הצעדים נראית קשורה קשר הדוק לספקות החמורים בדבר ההיתכנות שלה. הן הפלסטינים והן הישראלים חלוקים כמעט שווה בשווה לגבי השאלה אם פתרון שתי המדינות עדיין אפשרי, או אם ההתנחלויות התרחבו עד כדי כך שהפתרון הזה כבר אינו ישים. בקרב כל הישראלים, כמעט מחצית מאמינים שהפתרון עדיין ישים

(48%) ואילו 42% סבורים שההתנחלויות התרחבו במידה שמונעת את יישומו. עם זאת, בקרב היהודים, יותר נשאלים חשבו שהפתרון אינו ישים (46% לעומת 42% שחשבו ההפך). בקרב הפלסטינים, 60% אמרו שפתרון שתי המדינות כבר אינו ישים (עלייה של 8 נקודות האחוז), בעוד 37% חושבים ההפך. 75% מכל הפלסטינים ו-73% מכל היהודים הישראלים אינם צופים הקמת מדינה פלסטינית בחמש השנים הקרובות.

- אף שיש רוב לאלה הדוחים את תבילת הצעדים ליישום פתרון שתי המדינות, אפשר לשנות את דעת המתנגדים במידה משמעותית בהינתן תמריצים מדיניים נוספים. לדוגמה, 44% מהמתנגדים היהודים ישנו את דעתם אם הממשלה הפלסטינית תתחייב לשיתוף פעולה ביטחוני מתמשך, כמו היום, הכולל שיתוף מידע מודיעיני עם כוחות הביטחון הישראליים, מניעת תקיפות ומעצר חשודים בטרור. בכך תגיע התמיכה הכוללת לרוב של 59%. בקרב המתנגדים הפלסטינים, 39% ישנו את דעתם ויתמכו בהסכם אם ישראל תכיר בנכפה ובסבל של הפליטים ותציע פיצוי לפליטים. כשמוסיפים את הפלסטינים שישנו את דעתם בתנאים האלה לקבוצת התומכים המקורית, מגיעה התמיכה ל-62%.
- כשמציעים לשני הצדדים ארבע אפשרויות דומות לשאלה: מה הדבר הבא שצריך לקרות בסכסוך, 26% מהפלסטינים ו-38% מהיהודים הישראלים בוחרים: "השגת הסכם שלום". עם זאת, במפנה חד מהגישה שעלתה בסקרים קודמים, 38% מהפלסטינים (לעומת קצת יותר מחמישית ביוני האחרון) בחרו: "לצאת למאבק חמוש נגד הכיבוש הישראלי". בקרב יהודים ישראלים, 18% (לעומת 12% ביוני האחרון) קראו ל"מלחמה מכרעת בפלסטינים".

המדגם מקרב הפלסטינים כלל 1,270 בוגרים שהשתתפו בריאיון פנים-אלפנים בגדה המערבית, במזרח ירושלים וברצועת עזה ב-127 מיקומים שנבחרו אקראית בין 7 ל-10 בדצמבר 2017. מספר המרואיינים בגדה המערבית (כולל מזרח ירושלים) הוא 830, ובעזה – 440. טעות הדגימה המרבית היא 3%. המדגם מקרב הישראלים כלל 900 ישראלים בוגרים שרואיינו טלפונית בעברית, בערבית או ברוסית בין 29 בנובמבר ל-14 בדצמבר 2017. מספר היהודים שרואיינו בתוך ישראל הוא 650, מתנחלים מהגדה המערבית – 100, ערביי ישראל – 150. קובץ הנתונים הישראלי הכולל שוקלל מחדש כדי לשקף את הגודל היחסי המדויק של שלוש הקבוצות האלה בחברה הישראלית, וכדי לשקף בצורה מעודכנת את החלוקה הדמוגרפית ואת החלוקה לפי מידת דתיות או חילוניות. טעות הדגימה המרבית היא 3%. חשוב לציין שהסקר בקרב הפלסטינים נערך כולו מייד אחרי הכרזת הנשיא דונלד טראמפ שארצות-הברית מכירה בירושלים כבירת ישראל, ובמהלך תקופה של עימותים מוגבלים בין פלסטינים לישראלים. רוב הנתונים על הישראלים נאספו לפני ההכרזה, וכ-20% מהדגימה השיבו מייד אחריה. את הסקר ואת הסיכום להלן ניסחו ד"ר ח'ליל שקאקי, מנהל המרכז הפלסטיני למדיניות ולמחקרים, וד"ר דליה שיינדלין בשיתוף עם מרכז תמי שטיינמץ למחקרי שלום ומנהל המרכז ד"ר אפרים לביא.

ממצאים עיקריים

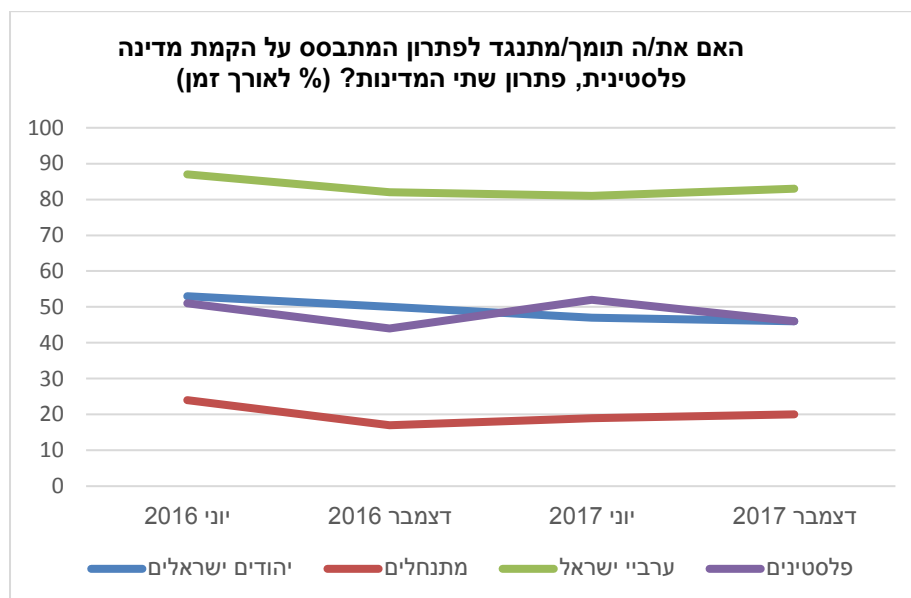
בסעיפים הבאים נשווה ונציג זה כנגד זה את הממצאים הנוגעים לדעת הקהל בקרב הציבור הפלסטיני והציבור הישראלי באופן כללי. במקרים שבהם התגלו הבדלים משמעותיים, בעיקר בין יהודים לערבים ישראלים, או בין יהודים ישראלים הגרים בתוך שטחי הקו הירוק לבין מתנחלים המתגוררים בגדה המערבית, או בין פלסטינים המתגוררים בגדה המערבית לבין פלסטינים המתגוררים ברצועת עזה, נציג גם את הממצאים המתייחסים לתת-הקבוצות האלה.

(1) תהליך השלום הישראלי-פלסטיני

פתרון שתי המדינות: בסקר הנוכחי, פחות ממחצית הפלסטינים ופחות ממחצית היהודים הישראלים (46% מכל אוכלוסייה) תומכים בפתרון שתי המדינות. ביוני האחרון תמכו 52% מהפלסטינים ו-47% מהיהודים הישראלים בפתרון הזה, כשהוא תואר כעיקרון כללי בלי פירוט. 51% מהפלסטינים ו-47% מהיהודים הישראלים מתנגדים לפתרון הזה, היתר סירבו להשיב. בקרב ערביי ישראל התמיכה נשארה מוצקה והיא מגיעה ל-83%, כך שהממוצע הכולל של תמיכה ישראלית עומד על 52%. בקרב המתנחלים הישראלים, התמיכה עומדת כיום על 20% ו-79% מתנגדים. כפי שמראה הגרף להלן, בקרב יהודים, התמיכה בעקרון שתי המדינות ירדה באופן מתון אך עקבי מאז יוני 2016, אז עמדה על 53%. בקרב הפלסטינים התמיכה עלתה וירדה חליפות. היא צנחה מיוני עד דצמבר 2016, אז תמכו 44% בפתרון שתי המדינות באופן עקרוני, עלתה ל-52% ביוני האחרון ואז ירדה שוב. שלא כמו בסקרים הקודמים, התמיכה בפתרון שתי המדינות בקרב הפלסטינים גבוהה יותר בגדה המערבית (48%) בהשוואה לרצועת עזה (44%). ביוני האחרון הביעו 61% מתושבי רצועת עזה תמיכה בפתרון שתי המדינות בהשוואה ל-48% בקרב תושבי הגדה המערבית.

בקרב הישראלים, כמו בעבר, יש הבדלים משמעותיים בין קבוצות דמוגרפיות שונות המוגדרות לפי קיום מצוות דתיות ולפי גיל. יהודים ישראלים חילונים תומכים ברובם בפתרון שתי המדינות – 63%, לעומת פחות מרבע היהודים הדתיים (23%). בקרב היהודים הישראלים, התמיכה הנמוכה ביותר היא בקרב הצעירים ביותר, והיא עולה עם הגיל, כך שבקרב היהודים הצעירים ביותר – קבוצת הגיל 18–24 – רק 27% תומכים בפתרון הזה, ובקבוצת הגיל הבאה – 25–34 – רק 37% תומכים בו. זאת לעומת רוב של 54% בקרב בני 55 ומעלה.

תמיכה בעקרון פתרון שתי המדינות באופן תאורטי: שחיקה איטית בקרב היהודים, ירידה בקרב הפלסטינים

תפיסות בנוגע לתמיכה הציבורית – על השאלה אם הם סבורים שהקהילות שלהם תומכות בפתרון שתי

המדינות, ענו 27% מהיהודים הישראלים שהם סבורים שרוב הישראלים תומכים בפתרון, כמעט בלי שינוי לעומת חודש יוני, ו-57% ענו שהם סבורים שרוב הישראלים מתנגדים לו. לפיכך, תפיסת הנשאלים את הקהילות שלהם אינה מדויקת ונוטה לכיוון המתנגדים, בעוד התוצאות האמיתיות מראות חלוקה לשני מחנות שווים בגודלם. בקרב ערביי ישראל, 32% סבורים שרוב היהודים הישראלים תומכים בעקרון שתי המדינות, ירידה של 19 נקודות האחוז בהשוואה לממצאים מחודש יוני.

התפיסה הפלסטינית של עמדת הצד שלהם השתנתה במהלך ששת החודשים האחרונים. כיום, 42%, לעומת 48% ביוני האחרון, מאמינים שרוב הפלסטינים תומכים בפתרון שתי המדינות, ו-52%, לעומת 45% ביוני האחרון, סבורים שהרוב מתנגד לפתרון הזה.

בכל הנוגע לתפיסת עמדות הצד האחר, שיעור הפלסטינים הסבורים שהיהודים הישראלים תומכים בפתרון שתי המדינות נמצא בירידה: 39% מהפלסטינים, לעומת 42% ביוני האחרון, סבורים שרוב הישראלים היהודים תומכים בפתרון, ו-50%, לעומת 45% ביוני האחרון, סבורים שהם מתנגדים לו. בקרב היהודים הישראלים, רק שליש סבורים שהפלסטינים תומכים בפתרון שתי המדינות.

הירידה בתמיכה נמצאת בזיקה לתפיסת היתכנות נמוכה. כדי להבין את חלוקת העמדות בנוגע לפתרון שתי המדינות, כדאי לבחון את הממצאים הנוגעים להיתכנות ולישום של פתרון שתי המדינות. הממצאים האלה עוזרים להסביר מדוע חלקים נרחבים מפגינים ספקנות ומדוע חלה תזוזה בגישה הפלסטינית בסקר הזה. כשנשאלו על סיכויי הקמת מדינה פלסטינית עצמאית בחמש השנים הקרובות, השיבו רק 4% מקרב הפלסטינים שהסיכוי גבוה או גבוה מאוד. לא פחות מ-75% מהפלסטינים, לעומת 71% ביוני האחרון, אומרים שהסיכוי נמוך או נמוך מאוד.

בקרב היהודים הישראלים, רוב בגודל דומה – 73%, סבור שהסיכוי נמוך או נמוך מאוד. זאת הייתה תשובתם גם של 53% מערביי ישראל. הממוצע המשוקלל לכל הישראלים הוא 70% שאינם מאמינים שמדינה פלסטינית תקום בחמש השנים הקרובות. היתר, פחות מחמישית הישראלים והפלסטינים, אומרים שהסיכוי "בינוני".

יותר מכך, ההשקפה שכבר אין בכלל היתכנות לפתרון שתי המדינות מתפשטת יותר ויותר בשיח הציבורי והחברתי הכללי. בדקנו את ההשקפה הזאת באופן ישיר, ושאלנו נסקרים בשני הצדדים אם ההתנחלויות התרחבו יותר מדי, עד כדי כך שפתרון שתי המדינות נעשה בלתי אפשרי, או שמא עוד אפשר לפרק את ההתנחלויות או לפנותן מיושביהן כך שהפתרון עדיין ישם. בקרב הפלסטינים, רוב של 60% מאמין שהפתרון כבר אינו ישם – עליה של 8 נקודות האחוז בהשוואה ל-52% ביוני האחרון. שיעור המשיבים כך גבוה במיוחד בגדה המערבית – 62%, בהשוואה ל-56% מתושבי רצועת עזה. הפסימיות הגוברת בקרב הפלסטינים לגבי הישימות של פתרון שתי המדינות קשורה כנראה להכרזה של הנשיא טראמפ על הכרה בירושלים כבירת מדינת ישראל. הישראלים, לעומת זאת, חלוקים שוב בדעותיהם: 48% מקרב כל הישראלים סבורים שהפתרון עדיין ישם, וחלק קטן יותר – 42%, סבור ההפך. אבל בקרב היהודים חלה תזווה בעמדות מאז יוני: נכון להיום, קבוצת הסבורים שפתרון שתי המדינות אינו ישם גדולה יותר מהקבוצה שסבורה ההפך – 46% לעומת 42%. לפני שישה חודשים, המגמה הייתה הפוכה: 49% מהיהודים אמרו שהפתרון עדיין ישם ו-43% אמרו ההפך. בקרב ערביי ישראל, שלושה רבעים סבורים שהפתרון עדיין ישם (74%).

שלום ואלומות – בשונה מהמצאים שלנו בחודש יוני, שהראו דמיון רב בין הפלסטינים לבין היהודים הישראלים בתשובה לשאלה מה הדבר הבא שצריך לקרות, הסקר הנוכחי מראה שהפלסטינים מתרחקים מתמיכתם בהסכם שלום ומפגינים נטייה גוברת לטובת יציאה למאבק חמוש. גם הממצא הזה נובע כנראה מההצהרה של הנשיא טראמפ בעניין ירושלים. בקרב הישראלים, קבוצת התומכים בהסכם שלום ממשיכה להיות הגדולה ביותר, אולם הממצאים מראים ירידה קלה בתמיכה בשלום ועלייה דומה בנטייה לאלומות. כפי שצוין לעיל, חלק מהראיונות עם הישראלים התקיימו אחרי הכרזת טראמפ ובמהלך תקופה של מתח ועימותים גוברים בין פלסטינים לישראלים. בהינתן ארבע אפשרויות כתשובה לשאלה: מה הדבר הבא שצריך לקרות, רק 26% מהפלסטינים, לעומת 45% ביוני האחרון, אמרו שצריכים להגיע להסכם שלום, ואילו 38%, לעומת 21% בסקר הקודם, בחרו באפשרות של מאבק חמוש. בקרב הישראלים, הקבוצה הגדולה ביותר (38%) בחרה שלום (עדיין מדובר בירידה לעומת 45% ביוני האחרון), בהשוואה ל-19% שבחרו "מלחמה מכרעת" בפלסטינים. ביוני האחרון, רק 12% בחרו באפשרות המלחמה.

שלוש חלופות מתחרות לפתרון שתי המדינות: מדינה אחת עם שוויון זכויות, מדינה אחת בלי שוויון זכויות (אפרטהייד), וגירוש או "טרנספר"

הסקר המשותף ביקש לבחון את החלוקה הפנימית של הפלסטינים ושל הישראלים בכל הנוגע לחלופות שונות לפתרון שתי המדינות. בפני הנסקרים הוצגו שלוש חלופות: (1) פתרון המבוסס על מדינה אחת שיש בה זכויות שוות ליהודים ולפלסטינים (מדינה אחת), (2) פתרון המבוסס על מדינה אחת שבה צד זה או אחר אינו נהנה מזכויות שוות (אפרטהייד), (3) מדינה אחת שבה הצד האחר מגורש ב"טרנספר" מכל שטחה של פלשתינה/ארץ ישראל המנדטורית (גירוש). לגבי אפשרויות 2 ו-3, ערביי ישראל נשאלו אותן שאלות שהוצגו לפלסטינים, כלומר, באפשרות השנייה היהודים יהיו משוללי זכויות ובאפשרות השלישית היהודים הם אלו שיגורשו.

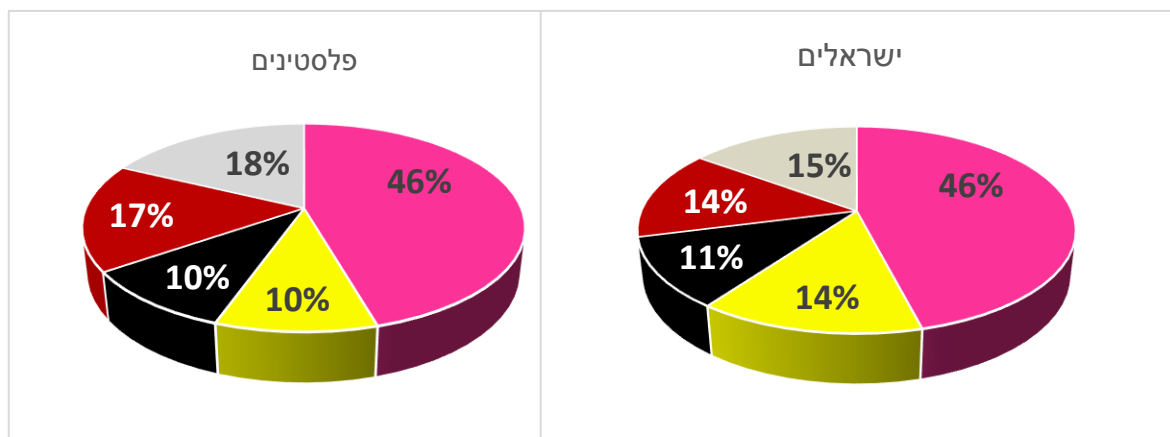
המצאים מראים מידה רבה של חפיפה, כלומר, משיבים רבים תמכו ביותר מאפשרות אחת. בניתוח הבא ניסינו לזהות את "קהל הליבה" של כל אחת מהחלופות, כלומר, את מספר המשיבים הגבוה ביותר שתומך בתשובה הרצויה ביותר – פתרון שתי המדינות לצורך הניתוח הזה – אפילו אם הם תומכים גם בתשובות אחרות. זאת, כיוון שקובעי המדיניות יכולים לסמוך על תמיכתם בפתרון שתי המדינות. בשלב הבא כימתנו את מספר הנסקרים הגדול ביותר שתומך באפשרות השנייה בטיבה ואינו תומך בפתרון שתי המדינות, וכן הלאה לגבי האפשרות השלישית ולגבי האפשרות הכי פחות רצויה.

כאן נסביר כיצד עשינו זאת – בשלב הראשון של הניתוח הוסרו הנסקרים התומכים בפתרון שתי המדינות מהקבוצות שתומכות בכל אחת מהאפשרויות האחרות. בשלב השני הוסרו אלה התומכים בפתרון המדינה האחת

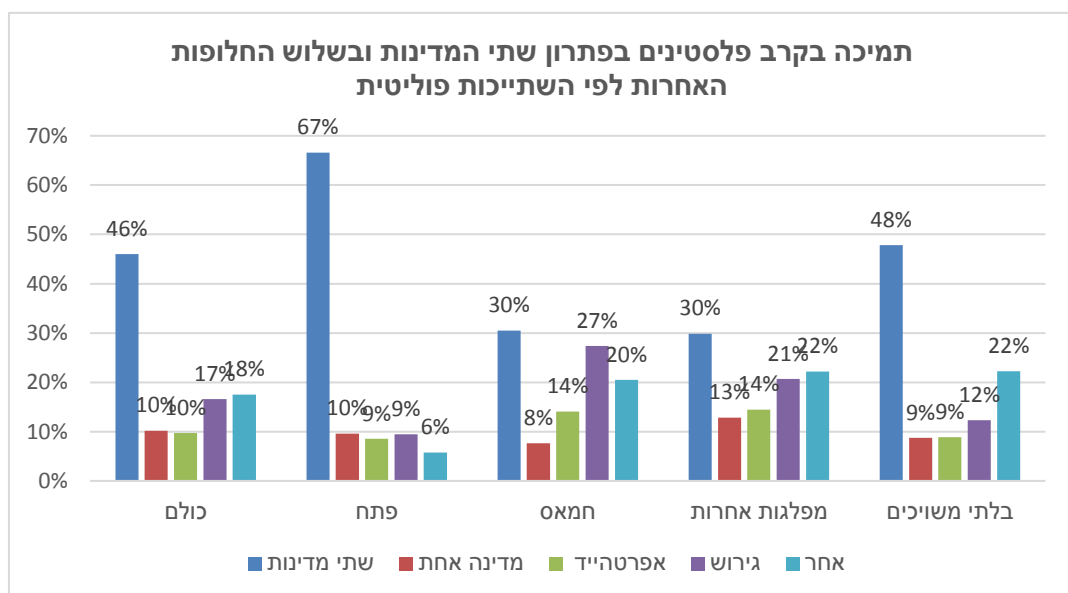
מהקבוצות התומכות באחת משתי האפשרויות האחרות – אפרטהייד וגירוש – או בשתייהן. בשלב האחרון הפרדנו את שתי הקבוצות הנותרות באמצעות הסרת תומכי האפרטהייד מקבוצת התומכים בגירוש.

כפי שאפשר לראות בשני תרשימי העוגה להלן, הקבוצה הגדולה ביותר היא זאת התומכת בפתרון שתי המדינות. כשמסירים את התומכים בפתרון שתי המדינות מהמדגם, ומשייכים כל אחד ואחת מהנסקרים לאחת החלופות האחרות בתורה, אפשר לראות שהציבור, בשני הצדדים, מתחלק כמעט שווה בשווה בין שלוש החלופות הנותרות בלי ליצור אפשרות אחת מועדפת. הקטגוריה "אחר" מתייחסת למשיבים שדחו את כל האפשרויות או השיבו "לא יודע". הממצאים האלה דומים לממצאים מחודש יוני, בשני הבדלים עיקריים: (1) הפלסטינים שנטשו את פתרון שתי המדינות (46% תומכים בו כיום לעומת 53% ביוני) עברו לקטגוריה "אחר", שעלתה מ-11% ל-18%. (2) בצד הישראלי, התמיכה באפשרות "אפרטהייד" ירדה ב-4 נקודות האחוז מ-15% ל-11%.

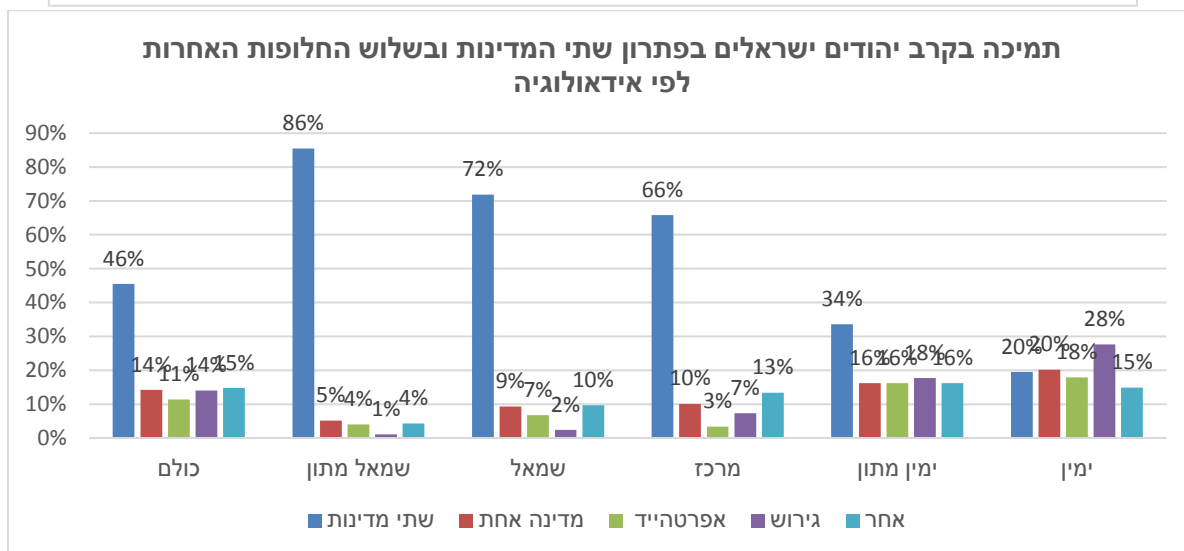
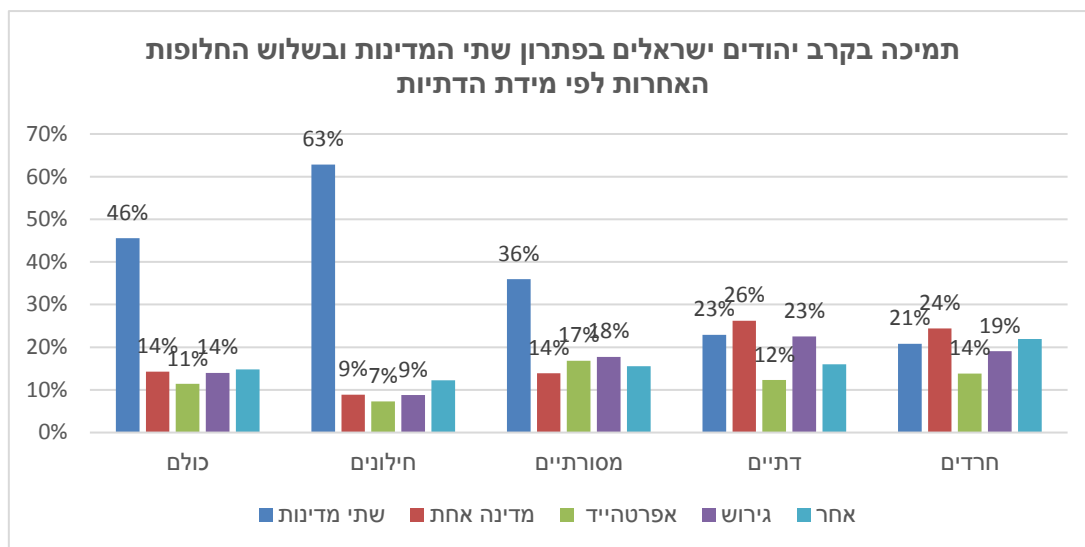
תמיכה בפתרון שתי המדינות ובשלוש חלופות בקרב פלסטינים ויהודים ישראלים

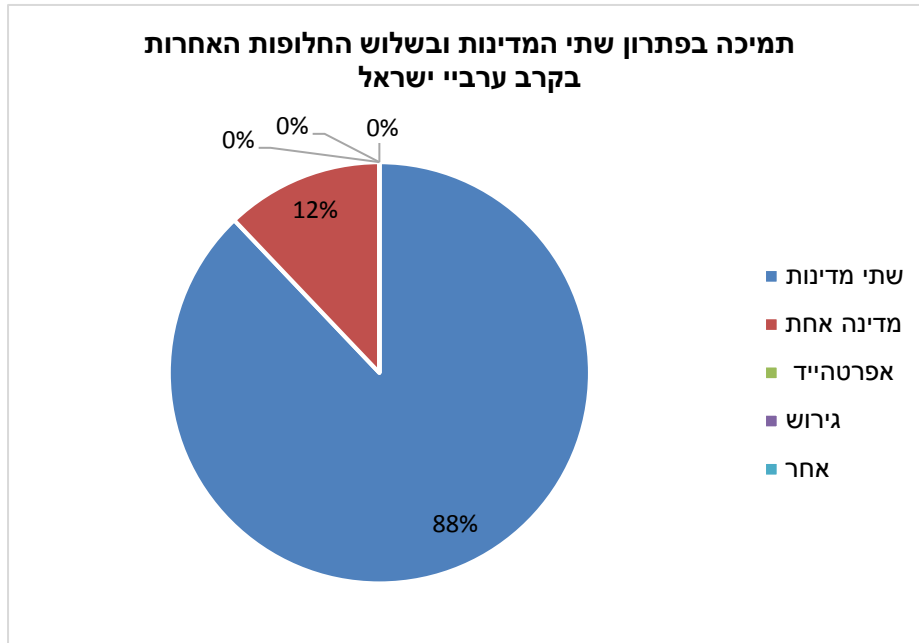
בצד הפלסטיני יש הבדל מזערי בלבד בין תושבי רצועת עזה לבין תושבי הגדה המערבית במידת העדפתם את פתרון שתי המדינות ואת שלוש החלופות האחרות, אבל הפערים מתגלים כשבוחנים את ההשתייכות הפוליטית או את דפוסי ההצבעה. תומכי "פתח" מתגלים כקבוצה היחידה שיש בה רוב לתומכים בפתרון שתי המדינות. אחריה באה קבוצת הבלתי-משתייכים, שמחצית ממנה תומכים בפתרון הזה. למרבה ההפתעה, כמו בסקר הקודם, בקרב מצביעי "חמאס", קבוצת התומכים בפתרון שתי המדינות מתגלה כגדולה ביותר, ואחריה באה קבוצת התומכים בגירוש.

בחינה דומה של הצד היהודי הישראלי מראה שהתמיכה בפתרון שתי המדינות היא הגבוהה ביותר רק בקרב יהודים חילונים ומסורתיים, אבל לא בקרב הדתיים. הדתיים מעדיפים מדינה אחת שוויונית עלפני כל החלופות האחרות, וחלקים שווים מהם מעדיפים את פתרון שתי המדינות ואת אפשרות הגירוש. גם החרדים מעדיפים את אפשרות המדינה השוויונית האחת עלפני כל החלופות האחרות. אבל כשמסתכלים על הקשת הפוליטית, התמיכה בפתרון שתי המדינות גבוהה יותר מכל חלופה אחרת בקרב כל הקבוצות, כולל הקבוצות המגדירות עצמן "ימין מתון". רק בקרב אלה המגדירים עצמם פשוט "ימין", שיש להניח שהם תומכי הימין הקשה, שתי הקבוצות – תומכי פתרון שתי המדינות ותומכי מדינה אחת שוויונית – זהות בגודלן – 20% כל אחת, ואילו קבוצת התומכים בגירוש היא הגדולה ביותר (קבוצת הימין הקשה מהווה 29% מהדגימה היהודית).

לסיום, בקרב ערביי ישראל רואים תמיכה גורפת בפתרון שתי המדינות בצורה המתוארת לעיל, כפי שמראה תרשים העוגה להלן, ואחריה באה התמיכה בפתרון המדינה האחת. כמו במקרה של היהודים הישראלים ושל הפלסטינים, פירוש הדבר, שכאשר מסירים את החפיפה הקיימת בדגימה של ערביי ישראל, נשארת תמיכה מעטה בלבד בשתי החלופות האחרות. אין ערבים ישראלים התומכים בגירוש או באפרטהייד אשר אינם תומכים ב**נוסף** באפשרות מתונה יותר.

קונפדרציה : בדקנו בפעם השלישית חלופה לפתרון שתי המדינות המסורתית בדמות קונפדרציה בין שתי מדינות. החלופה הזאת תוארה כך :

ייש אנשים הממליצים על הפתרון הבא : יצירת שתי מדינות, פלסטין וישראל, אשר יתנהלו כקונפדרציה, שבה אזרחים של מדינה אחת יוכלו לחיות כתושבי קבע בשטחה של המדינה האחרת, אך כל קבוצה לאומית תצביע בבחירות רק במדינה שלה. יהיה חופש תנועה לכול וירושלים לא תחולק, אלא תשמש בירה לשתי המדינות. ישראל ופלסטין ינהלו במשותף את ענייני הביטחון והכלכלה."

התמיכה ברעיון הקונפדרציה גבוהה יותר בפעם הזאת מאשר הייתה ביוני 2017 ובדצמבר 2016, ועומדת על 33% מהיהודים הישראלים – עלייה של 7 נקודות האחוז לעומת חודש יוני, ושל 13 נקודות האחוז לעומת חודש דצמבר הקודם.

בניגוד לכך, התמיכה הפלסטינית ברעיון הקונפדרציה ירדה ב-9 נקודות האחוז, מ-37% לפני שישה חודשים ל-28%. 64% התנגדו לרעיון, דבר המשקף את הירידה הכללית בנטייה הפלסטינית לתמוך בפתרונות כאלה בסקר הנוכחי. כמו במקרה של פתרון שתי המדינות, התמיכה הגבוהה ביותר ברעיון הקונפדרציה היא בקרב ערביי ישראל – 70% תומכים ו-25% מתנגדים.

בדקנו באופן נפרד גם אלמנט מסוים אחד המאפיין את רעיון הקונפדרציה או את גישת הפרדה-למחצה. הסקר שאל ישראלים ופלסטינים אם הם תומכים במתן רשות לצד האחר "לחיות במדינה האחרת כתושבי קבע, אם הם מצייתים לחוק ומצביעים רק לפרלמנט הלאומי שלהם". בקרב הפלסטינים, 38% תמכו (40% בגדה המערבית ו-34% ברצועת עזה) ו-58% התנגדו. בקרב היהודים הישראלים הממצאים דומים – 40% תומכים ו-50% מתנגדים (רבע מהמתנחלים – 26% – תומכים). ערביי ישראל מראים תמיכה גורפת ברעיון (84%), ובכך מביאים את התמיכה הישראלית הכוללת הממוצעת ל-47%.

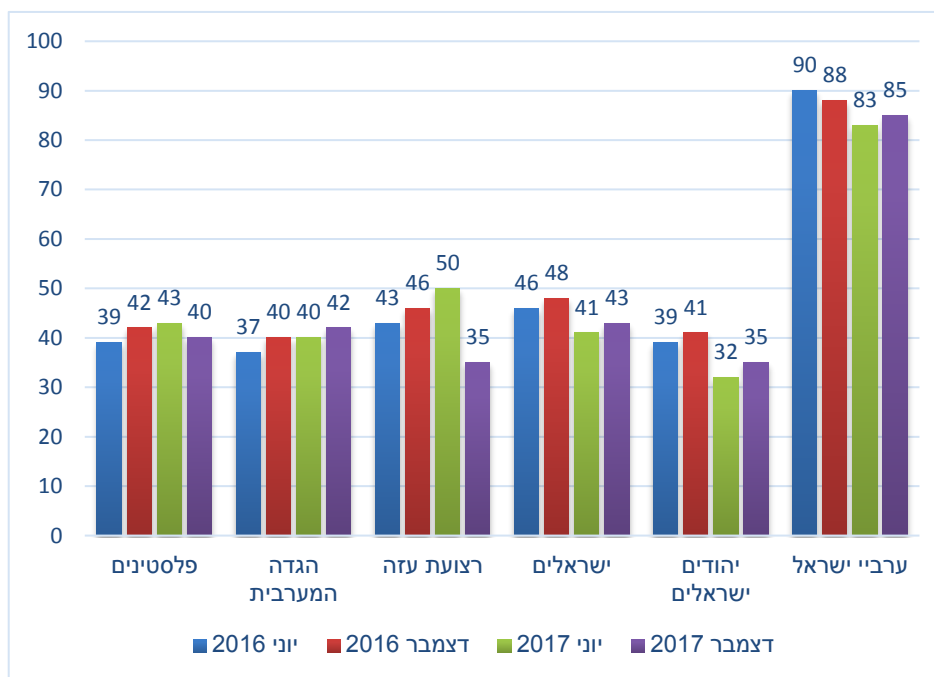
חבילה מפורטת של צעדים ליישום

לאחר מכן התבקשו הפלסטינים והישראלים להביע את תמיכתם או את התנגדותם לחבילה משולבת מפורטת של הסדר קבע, שנוסחה על-פי סיבובים קודמים של המשא ומתן הפלסטיני-ישראלי. ראשית התבקשו הנסקרים להביע את מידת התמיכה שלהם בכל סעיף בנפרד, כרכיבים במכלול. לאחר שפורטו תשעה סעיפים כאלה, ולאחר הצגת סיכום של עיקרי הדברים, התבקשו הנסקרים להשיב אם הם תומכים בחבילה כולה או מתנגדים לה.

בקרב הפלסטינים, מצאנו שהתמיכה בחבילה הכוללת ירדה מ-43% בחודש יוני ל-40% כיום, דבר המשקף את הירידה בתמיכה ברעיון הכללי של פתרון שתי המדינות. בקרב תושבי הגדה המערבית עלתה התמיכה במידה מועטה מ-40% ל-42%, ואילו ברצועת עזה צנחה התמיכה ממחצית בחודש יוני ל-35% בסקר הנוכחי. בקרב כל הישראלים, 43% תומכים בחבילה – 35% בקרב היהודים הישראלים ו-85% בקרב ערביי ישראל. לפני שישה חודשים תמכו 32% מהיהודים הישראלים ו-83% מערביי ישראל בחבילה, כלומר הממוצע הישראלי עמד אז על 41% תמיכה. הסקר הנוכחי מראה, אם כן, שינוי קטן.

תמיכה ישראלית ופלסטינית בחבילת הצעדים המשולבת: 2016-2017

“אחרי שעברנו על התנאים העיקריים של פתרון שתי המדינות (פירוז, החלפת שטחים שווים, איחוד משפחות/קליטת מאה אלף פליטים פלסטינים בישראל, מז' ירושלים כבירת פלסטין/מע' ירושלים כבירת ישראל, קץ הסכסוך, האם את/ה באופן כללי תומך בהסדר קבע או מתנגד לו?” (% תמיכה)

בסקר הנוכחי, 54% מהיהודים בתוך תחומי הקו הירוק ו-77% מהמתנחלים הביעו התנגדות לחבילה הזאת (55% מקרב כלל היהודים הישראלים, לעומת 61% לפני שישה חודשים). 57% מהפלסטינים מתנגדים לחבילה המשולבת, לעומת 54% לפני שישה חודשים.

סעיפי ההסכם – להלן פירוט של העמדות ביחס לתשעת הרכיבים של החבילה (השאלות המופיעות בגופן רגיל הוצגו ליהודים הישראלים, ואם לא נכתב אחרת, גם לפלסטינים ולערביי ישראל. שאלות המופיעות בגופן נטוי הם ניסוחים שהוצגו במיוחד לפלסטינים. חלק מהניסוחים שהוצגו בפני פלסטינים הוצגו גם לערביי ישראל):

1. **הכרה הדדית בפלסטין ובישראל כארצות המולדת של שני העמים בהתאמה. ההסכם ישים קץ לסכסוך, המדינה הפלסטינית תיאבק בטרור נגד ישראלים, ולא יוצגו דרישות נוספות על-ידי אף אחד מהצדדים.** 59% מהיהודים הישראלים תמכו בסעיף הזה, בכללם 45% מהמתנחלים בגדה המערבית.

הכרה הדדית בפלסטין ובישראל כארצות המולדת של שני העמים בהתאמה. ההסכם ישים קץ לסכסוך, ישראל תיאבק בטרור נגד פלסטינים, ולא יוצגו דרישות נוספות על ידי אף אחד מהצדדים. 41% מהפלסטינים תמכו בהכרה הדדית, 45% בגדה המערבית ו-34% ברצועת עזה. 85% מערביי ישראל תומכים בהכרה הדדית.

2. **המדינה הפלסטינית העצמאית שתוקם בגדה המערבית וברצועת עזה תהיה מפורזת (ללא נשק כבד).**
רק 20% מהפלסטינים תומכים בסעיף הזה, ויותר משלושה רבעים (77%) מתנגדים למדינה מפורזת.
בקרב היהודים הישראלים, 56% תומכים בסעיף זה, ושיעור כמעט זהה מקרב ערביי ישראל (55%).
3. **כוח רב-לאומי יוקם ויתפרש במדינה הפלסטינית כדי להבטיח את ביטחונם ושלומם של שני הצדדים.**
36% מהפלסטינים תומכים בסעיף הזה. היהודים הישראלים היו חלוקים – 48% בעד ו-45% נגד הסעיף הזה. מקרב ערביי ישראל תמכו 69% בסעיף הזה.
4. **למדינה הפלסטינית תהיה ריבונות מלאה על המרחב האווירי שלה, על אדמתה ועל מקורות המים שלה, אך ישראל תמשיך להפעיל שתי תחנות התרעה בגדה המערבית למשך 15 שנה.** 30% מהפלסטינים תומכים בסעיף הזה (40% ברצועת עזה ו-24% בגדה המערבית). בקרב היהודים הישראלים, 38% תומכים בסעיף הזה, ובקרב ערביי ישראל – 56%.
5. **המדינה הפלסטינית תוקם בכל שטחי הגדה המערבית ורצועת עזה, מלבד מספר גושי התיישבות שיסופכו לישראל בהחלפת שטחים. ישראל תפנה את כל שאר ההתנחלויות.** 34% מהפלסטינים תומכים בסעיף הזה, 39% מתושבי עזה ו-31% מתושבי הגדה המערבית. 37% מהיהודים הישראלים תומכים בסעיף הזה, ורק 12% מהמתנחלים (85% מתנגדים). 71% מערביי ישראל תומכים בסעיף הזה.
6. **השטחים שיועברו לפלסטינים בתמורה יהיו דומים בשטחם לגושי התיישבות שיסופחו לישראל.**
התמיכה הפלסטינית בהחלפת שטחים עולה רק במעט על רבע (27%). 35% מהיהודים הישראלים תומכים בכך ו-68% מערביי ישראל. תמיכת המתנחלים בסעיף הזה דומה לתמיכתם בסעיף הקודם.
7. **מערביירושלים תהיה בירתה של ישראל ומזרחירושלים תהיה בירתה של המדינה הפלסטינית.** פחות מרבע (23%) מהיהודים תומכים בסעיף הזה, ורק 5% מהמתנחלים בגדה המערבית.
9. **מזרחירושלים תהיה בירתה של המדינה הפלסטינית ומערבירושלים תהיה בירתה של ישראל.** 26% מהפלסטינים תומכים בסעיף הזה; ההבדל בין הנסקרים בגדה המערבית לבין אלה שברצועת עזה קטן מאוד. 71% מערביי ישראל תומכים בסעיף הזה.
8. **בעיר העתיקה בירושלים, הרובע היהודי והכותל המערבי יהיו בריבונות ישראל, והרבעים המוסלמי והנוצרי, כמו גם הר הבית, יהיו בריבונות פלסטינית.** 28% מהיהודים הישראלים תומכים בהסדר כזה בעיר העתיקה, ו-66% מתנגדים לו.
- בעיר העתיקה בירושלים, הרבעים המוסלמי והנוצרי, כמו גם אחרים אשירף, יהיו בריבונות פלסטינית, ואילו הרובע היהודי והכותל המערבי יהיו בריבונות ישראל.** גם כאן, התמיכה הפלסטינית בחלוקת העיר העתיקה עלתה רק במעט על רבע (26%); ההבדלים בין רצועת עזה לגדה המערבית קטנים מאוד. 71% מהפלסטינים מתנגדים לסעיף הזה. כמעט שני שלישים (65%) מערביי ישראל תומכים בו.
9. **פליטים פלסטינים יקבלו זכות לשוב למולדתם, כך שהמדינה הפלסטינית תיישב כל פליט שירצה לחיות בה. ישראל תאפשר שיבה של כ-100,000 פלסטינים כחלק מתוכנית איחוד משפחות. כל שאר הפליטים יקבלו פיצויים.** רוב הפלסטינים – 52% – תומכים בסעיף זה ו-45% מתנגדים. בסעיף זה נמצא הבדל בין תושבי רצועת עזה – 57% תמיכה – לבין תושבי הגדה המערבית – 50% תמיכה. הסעיף הזה זכה לשיעור התמיכה הנמוכה ביותר בקרב היהודים הישראלים: 19% תומכים בהסדר הזה לגבי הפליטים, בעוד 74% מתנגדים. 92% מהמתנחלים בגדה המערבית מתנגדים, כלומר יש בקרבם קונצנזוס נגד ההסדר הזה. בקרב ערביי ישראל המגמה הפוכה: 85% תומכים ו-13% מתנגדים.
- תפיסת התמיכה החברתית בחבילה** – המשיבים משני הצדדים העריכו שמידת התמיכה בחבילה בקרב הקהילות שלהם נמוכה. הנטייה בקרב הפלסטינים לומר שיש רוב לתוכנית בציבור הפלסטיני גבוהה יותר. 37% מאמינים שרוב הפלסטינים מלבדם תומכים בתוכנית, לעומת 40% מהפלסטינים שהביעו תמיכה אישית בתוכנית – הבדל קל בלבד. יותר ממחצית (56%) מהפלסטינים מאמינים שרוב הפלסטינים מלבדם מתנגדים לתוכנית; שיעור דומה לשיעור הפלסטינים שהביעו באמת התנגדות אישית לה (57%). בקרב היהודים הישראלים, לעומת

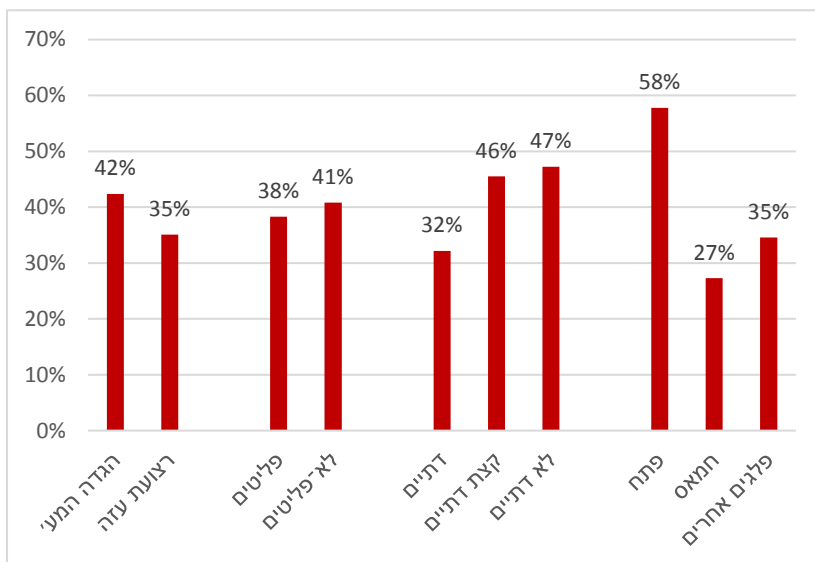
זאת, שיעור גבוה של 62% קולע לאמת ומאמין שרוב הציבור מתנגד לתוכנית. אף ש-35% מהיהודים הישראלים תומכים בתוכנית, רק 19% מאמינים שרוב הציבור תומך בה.

מעניין לציין כי בקרב יהודים־ישראלים, שיעור גבוה יותר מאמין שהפלסטינים היו מקבלים את החבילה המשולבת, לעומת אלה המאמינים שרוב היהודים תומכים בה: 29% אומרים שרוב הפלסטינים תומכים בחבילה. 37% מהפלסטינים סבורים שרוב הישראלים תומכים בחבילה – שיעור זה לשיעור המאמינים שבצד שלהם יש רוב לתומכים.

מגמות אזוריות ודמוגרפיות – בניגוד לכל שלושת הסקרים הקודמים ששאלו על החבילה הזאת, התמיכה ברצועת עזה נמוכה יותר מזאת שבגדה המערבית (35% לעומת 42% בהתאמה). בעבר, התמיכה הייתה גבוהה יותר ברצועת עזה. יותר מכך, כדאי לציין שיש הבדלים קטנים בלבד בין פליטים לאלה שאינם פליטים (38% לעומת 41% בהתאמה). התמיכה בחבילה נופלת ל-34% בקרב פלסטינים בקבוצת הגיל שבין 18 ל-22 לעומת כל קבוצות הגיל האחרות, שבהן התמיכה נעה בין 40% ל-41%. אומנם גם נסקרים יהודים צעירים מפגינים קו נוקשה יותר מנסקרים מבוגרים יותר, כפי שראינו קודם בנוגע לפתרון שתי המדינות באופן כללי, אך בסקר הזה יש רק שוני מזערי בין קבוצות הגיל בתמיכה בחבילה בקרב יהודים.

בקרב פלסטינים ובקרב ישראלים, התמיכה בחבילה גבוהה יותר בקרב הדתיים פחות, ונמוכה יותר בקרב הדתיים יותר. בקרב הפלסטינים המגדירים את עצמם "לא דתיים" ו"קצת דתיים", כמעט מחצית (47% ו-46% בהתאמה) תומכים בחבילה, לעומת אלה המגדירים את עצמם דתיים (32%). רוב גדול ממצביעי "פתח" (58%) תומך בחבילה לעומת 28% ממצביעי "חמאס" ו-35% מהתומכים של פלגים אחרים.

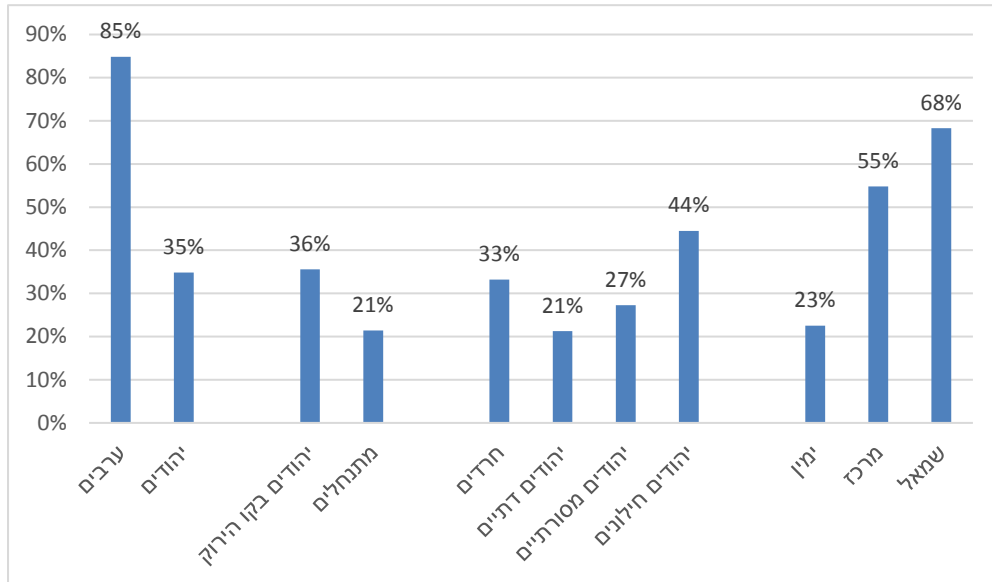
תמיכה פלסטינית בחבילה המשולבת לפי מדדים נבחרים

רק 21% מקרב המתנחלים תומכים בחבילה המלאה; שיעור זה לשיעור התומכים בקרב היהודים הדתיים. אפשר למצוא תמיכה קצת גבוהה יותר בקרב יהודים מסורתיים (27%) ובקרב חרדים (33%). הממצאים משקפים פער עקבי בין דתיים לחילונים: 44% מהיהודים החילונים תומכים בחבילה המלאה. (פער דמוגרפי נוסף קיים בקרב היהודים בין צעירים למבוגרים: 30% מבני 18–22 תומכים בחבילה לעומת 35%–36% תומכים בקבוצות הגיל הגבוהות יותר).

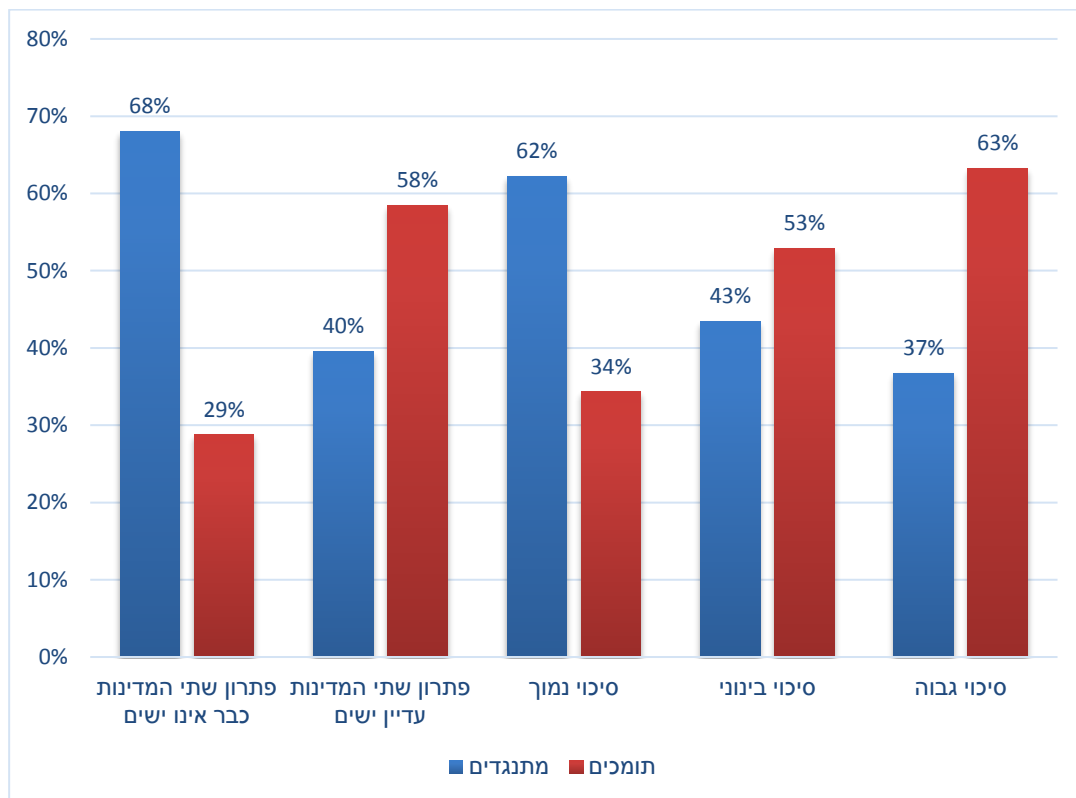
בקרב כל הישראלים, יהודים וערבים יחד, התמיכה משתנה בעיקר לפי המקום שבו הנסקרים מציבים את עצמם על הרצף הפוליטי בין הימין לשמאל. יותר משני שלישים – 68% – מאלה המחשיבים עצמם חלק מהשמאל תומכים בחבילה המלאה, רוב אנשי המרכז (55%) תומכים בה, ו-23% מאנשי הימין.

תמיכה ישראלית בחבילה המשולבת לפי מדדים נבחרים

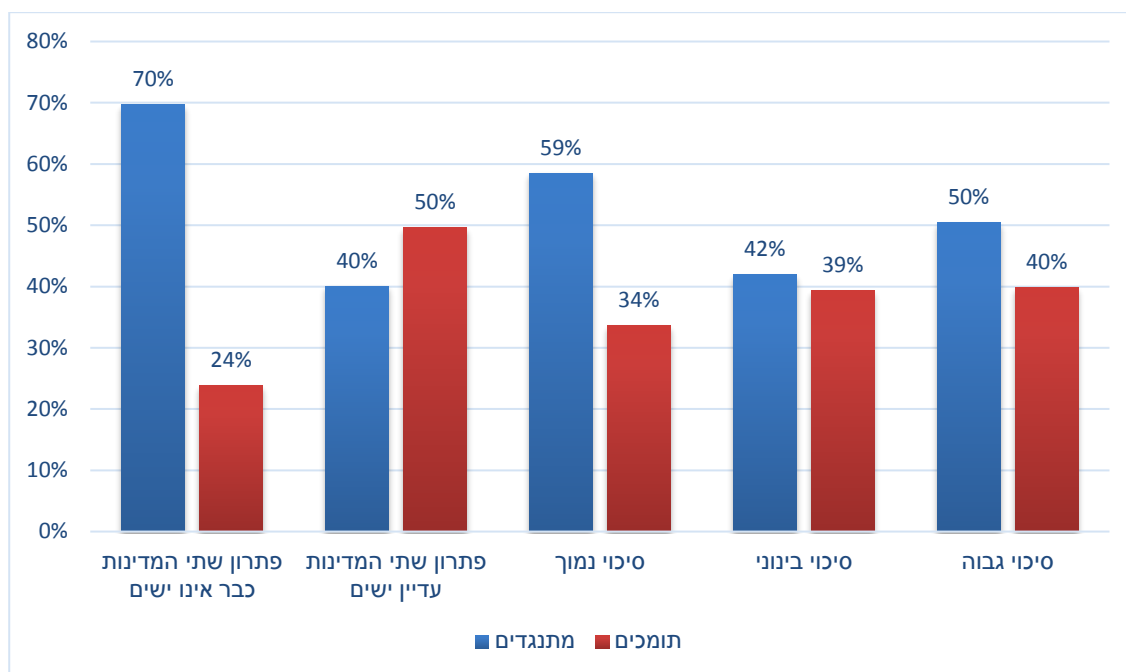

היתכנות: ספקות – מעבר להבדלים הדמוגרפיים והפוליטיים המאפיינים את התומכים בפתרון שתי המדינות ובחבילת הצעדים המפורטת, או את המתנגדים להם, מובן שגם עמדות־רקע משפיעות על התמיכה. בסקרים קודמים עלה בבירור שאמון בצד האחר הוא גורם רבי־עוצמה, כמו גם האמונה שהצד האחר רוצה שלום. כמו כן, עלה בבירור שתפיסת היישומיות חשובה, לפיכך ערכנו ניתוח מעמיק של הגורם הזה בסקר הנוכחי.

בקרב היהודים הישראלים המאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים, 50% תומכים בחבילה המשולבת. יותר מזה, בקרב היהודים הישראלים, התמיכה בהסכם עולה באופן חלקי כתלות באמונת הנסקרים שאומנם יש סיכוי להקמת מדינה פלסטינית במהלך חמש השנים הקרובות.

בקרב הפלסטינים **המאמינים שפתרון שתי המדינות עדיין ישים**, 58% תומכים בחבילה המשולבת. יותר מזה, התמיכה בהסכם הולכת ועולה ככל שהנסקרים מאמינים שיש סיכוי להקמת מדינה פלסטינית במהלך חמש השנים הקרובות.

תמריצים לשלום: משנים עמדות

במסגרת הסקר המשותף ביקשנו לגלות באיזו מידה ההתנגדות לחבילה המשולבת היא "נוקשה" או "גמישה". כלומר, האם קווי מדיניות נוספים יכולים לשמש תמריצים לשינוי העמדות ולהגברת התמיכה. לשם כך פיתחנו סדרה של קווי מדיניות שיכולים להתווסף להסכם, והצענו אותם לנסקרים שמתחילה הביעו התנגדות לחבילה השלמה המפורטת. כפי שצוין לעיל, הנסקרים האלה כוללים 55% מהיהודים הישראלים, ו-57% מהפלסטינים.

הצענו שבעה תמריצים לכל אחד מהצדדים. חלק מהתמריצים היו דומים ושיקפו מדיניות זהה או מקבילה. שלושה סעיפים בדקו מדיניות זהה: ההסכם הישראלי-פלסטיני יהיה חלק מיוזמת השלום הערבית, ערבויות לכך שהמערכת הפוליטית של המדינה הפלסטינית תהיה נקייה ודמוקרטית, ויצירת ועדה משותפת של ארה"ב, מצרים וערב הסעודית שיתנו ערבויות רשמיות ליישום תקין של ההסכם בשני הצדדים. ארבעת הסעיפים האחרים היו אמורים לענות על שאיפותיו של אחד הצדדים באופן ספציפי. לדוגמה, לישראלים – מתן רשות ליהודים לבקר בהר הבית/אלחרם א-שריף, או להרשות לישראלים, כולל מתנחלים, לחיות במדינה הפלסטינית כתושביקבע, כל עוד הם שומרים על החוק. לפלסטינים – הכרה ישראלית בנפצה וסבל של הפליטים ומתן פיצוי לפליטים, וכן מתן רשות לפלסטינים, כולל פליטים, לחיות כתושביקבע בתוך מדינת ישראל תוך שמירה על אזרחותם הפלסטינית, כל עוד הם שומרים על החוק.

אלו הסעיפים שנבדקו (גופן נטוי מסמן שאלות שהוצגו לפלסטינים בלבד). נציין שוב, שהשאלות האלה הוצגו רק למי שהביעו התנגדות לחבילה המלאה של הסכם שתי מדינות מפורט.

1. ואם ההסכם יהיה חלק מהסכם שלום רחב יותר, עם כל מדינות ערב, לפי יוזמת השלום הערבית? 37%
 מהיהודים הישראלים שהתנגדו להסכם מתחילה אמרו שיתמכו בו אם תנאי זה יתקיים. אם נוסף אותם לתומכים המקוריים בהסכם, יתמכו בהסכם עם הסעיף הזה סך הכול 55% מהיהודים הישראלים.

אם נוסף על הסעיפים לעיל של חבילת הסדר הקבע, ישראל תסכים לקבל את יוזמת השלום הערבית ובתמורה כל מדינות ערב יתמכו בחוזה השלום הזה? 24%
 מהפלסטינים שלא תמכו בחבילה בשלב הראשון אמרו שיתמכו בה במקרה כזה. אם נוסף אותם לאלה שתמכו בהסכם מתחילה, נקבל סך הכול 54% תמיכה בקרב הפלסטינים בהסכם שיכלול גם את הסעיף הזה.

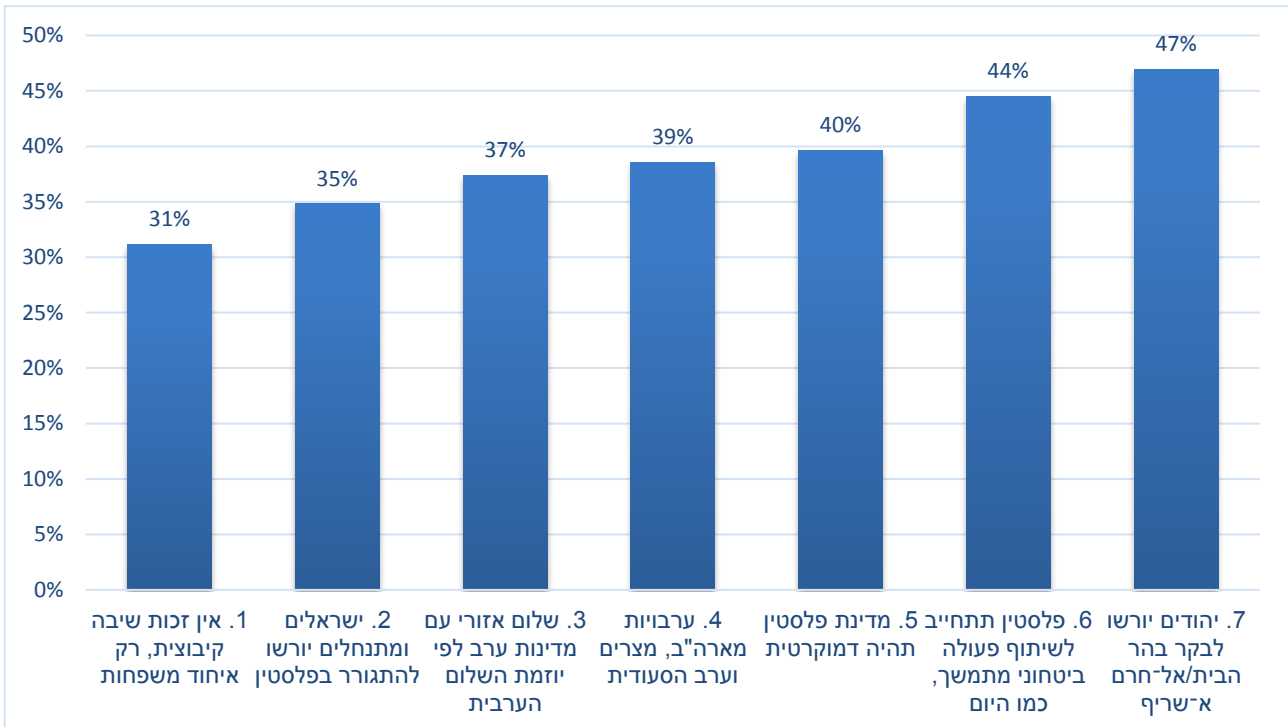
2. **ואם ההסכם יקבע שלמדינת פלסטין תהיה מערכת פוליטית דמוקרטית המבוססת על שלטון החוק, בחירות תקופתיות, עיתונות חופשית, פרלמנט חזק, מערכת משפט עצמאית וזכויות שוות למיעוטים דתיים ואתניים, כמו גם אמצעים חזקים למלחמה בשחיתות? 40% מהיהודים הישראלים אמרו שהם יתמכו בהסכם במקרה כזה.**
37% מהפלסטינים אמרו שהם יתמכו בהסכם אם הוא יכלול סעיף כזה.
3. **ואם ההסכם יכלול ערבויות רשמיות מארה"ב ממצרים ומערב הסעודית, כך שהן יצרו ועדה משותפת שתבטיח יישום תקין של ההסכם בשני הצדדים? 39% מהיהודים הישראלים שהתנגדו להסכם מתחילה אמרו שיתמכו בהסכם אם ייכלל בו הסעיף הזה.**
יותר מרבע (27%) מהפלסטינים שהתנגדו לתחילה יתמכו בהסכם אם יתווסף לו הסעיף הזה.
4. **ואם ההסכם יקבע שיהודים ישראלים, כולל המתנחלים, יוכלו, אם ירצו, לחיות כתושביקבע בתוך פלסטין, תוך שמירה על אזרחותם הישראלית, כל עוד הם שומרים על החוק? 35% מהיהודים הישראלים יתמכו בהסכם אם ייכלל בו הסעיף הזה.**
- ואם ההסכם יקבע שפלסטינים, כולל הפליטים, יוכלו, אם ירצו, לחיות כתושביקבע בתוך ישראל, תוך שמירה על אזרחותם הפלסטינית, כל עוד הם שומרים על החוק? מבין המתנגדים, 25% אמרו שישנו את דעתם ויתמכו בהסכם שיכלול את הסעיף הזה.**
5. **ואם הפלסטינים ישובו למדינה הפלסטינית, וההסכם יקבע שאין להם זכות קיבוצית לשוב לישראל עצמה, למעט מקרים של איחוד משפחות בלבד? במקרה כזה יתמכו בהסכם 31% מהיהודים הישראלים.**
- ואם ההסכם יקבע שלמדינת ישראל תהיה מערכת פוליטית דמוקרטית, שבה החוק הישראלי מבטיח באופן רשמי שוויון לאזרחים הערבים הישראלים, והם ייהנו מזכויות שוות לאלה של היהודים הישראלים על פי חוק? 21% מהפלסטינים אמרו שסעיף כזה יגרום להם לשנות את דעתם ולתמוך בהסכם.**
6. **ואם הממשלה הפלסטינית תתחייב לשיתוף פעולה מתמשך, כמו היום, הכולל שיתוף מידע מודיעיני עם כוחות הביטחון הישראליים, מעצר חשודים בטרור ומניעת התקפות? 44% מהיהודים הישראלים אמרו שישנו את דעתם מהתנגדות לתמיכה בעקבות הוספת סעיף כזה. כשמוסיפים אותם למספר התומכים ההתחלתי בהסכם המקורי, עומדת התמיכה בחבילת הצעדים, כולל התמריץ הזה, על 59% מהיהודים הישראלים.**
- ואם ההסכם יאפשר לכוח הביטחון הלאומי הפלסטיני הנוכחי להפוך לצבא עם נשק קל, אך בלי נשק כבד? 16% מהפלסטינים אמרו שישנו את דעתם ויתמכו בהסכם המקורי בתוספת הסעיף הזה.**
7. **ואם ההסכם יאפשר ליהודים לבקר על הר הבית? 47% מהיהודים הישראלים אמרו שיתמכו בהסכם במקרה כזה. אם מצרפים אותם לאלה שתמכו בהסכם מתחילה, כ־61% מהיהודים הישראלים יתמכו בהסכם עם הסעיף הזה.**
- ואם ההסכם יקבע שישראל מכירה בנכבה ובסבל של הפליטים ותפצה את הפליטים? 39% מהפלסטינים אמרו שיתמכו בחבילת הצעדים במקרה כזה. אם מצרפים אותם שתמכו בהסכם מתחילה, כ־62% מהפלסטינים יתמכו בהסכם עם הסעיף הזה.**

התוצאות לעיל מוצגות בתרשימים הבאים :

נכונות של יהודים ישראלים שהתנגדו לחבילת הסכם השלום לשנות את עמדתם ולתמוך בחבילה המשולבת בהינתן תמריצים שונים

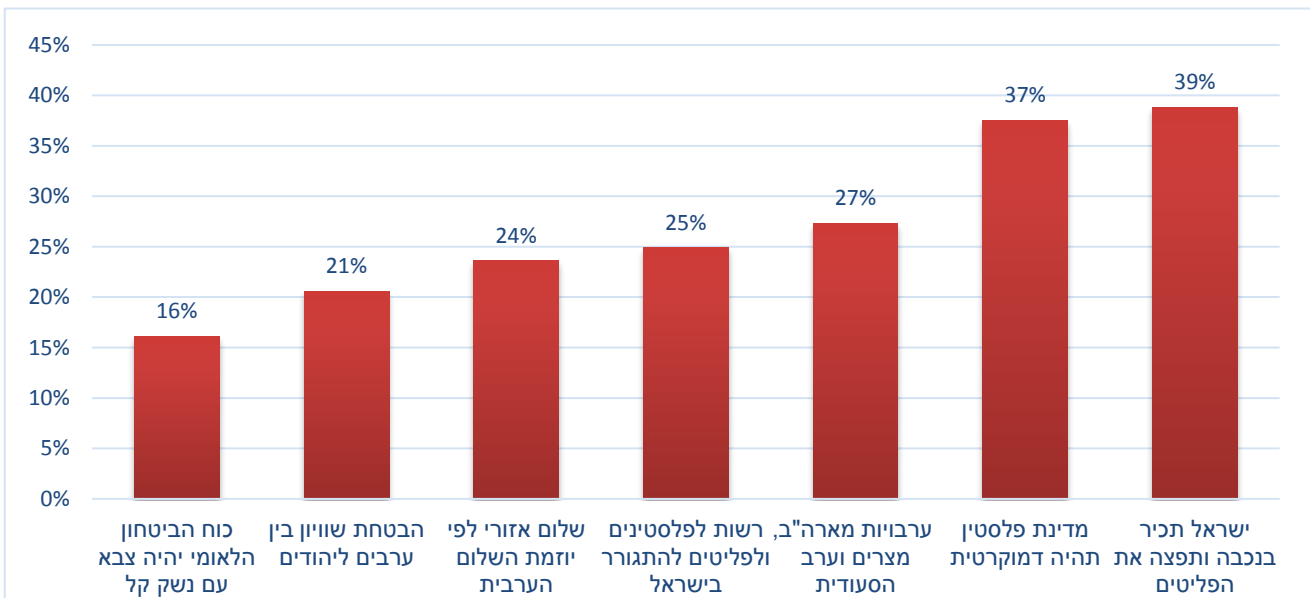
תמריצים למתנגדים לחבילה המשולבת לפתרון שתי המדינות: יהודים ישראלים

אם ההסכם יכלול... האם תתמוך בהסכם או תתנגד לו? תמיכה

תמריצים למתנגדים לחבילה המשולבת לפתרון שתי המדינות: פלסטינים

אם ההסכם יכלול... האם תתמוך בהסכם או תתנגד לו? תמיכה

סך הכול, בין 31% ל-47% מהיהודים שהתנגדו להסכם אמרו שישנו את דעתם ויתמכו בו בהינתן אחד התמריצים האלה. בקרב הפלסטינים, בין 16% ל-39% מאלה שדחו את ההסכם עשויים לשנות את דעתם. בתמיכה נוספת, כמה מהתמריצים עשויים לשכנע די נסקרים ולהביא לרוב, ואפילו לרוב מוצק. דבר זה מצביע על גמישות משמעותית ופתיחות בעמדות, ורומז גם שדחיית חבילת הצעדים ליישום פתרון שתי המדינות אינה אידאולוגית לגמרי, אלא ניתנת לשינוי באמצעות קווי מדיניות מתאימים.

משטר דמוקרטי במדינת פלסטין הוא תמריץ רב-עוצמה לשני הצדדים. מבחינת הפלסטינים, הכרה ישראלית בנכבה היא התמריץ החזק ביותר. מבחינת הישראלים, רשות לבקר בהר הבית/אלחרם אשריף היא התמריץ החזק ביותר.

(2) גישות לפתרון סכסוכים

מסגרת למשא ומתן וצדדים שלישיים: ביקשנו לבדוק את התמיכה בחלופות לתהליכי המשא ומתן בתיאור ארה"ב שאפיינו את שני העשורים החולפים. בשלושת הסקרים האחרונים בדקנו חמישה דגמים של גישה רב-צדדית למו"מ: (1) פורום ערבי שערב הסעודית, מצרים וירדן משתתפות בו; (2) תהליך שלום בהובלת ארה"ב; (3) תהליך שלום בהובלת האיחוד האירופי; (4) תהליך שלום בהובלת האו"ם; (5) לבסוף, תהליך שלום בהובלת ארה"ב ורוסיה. הממצאים מראים שבכל הסקרים, הפלסטינים מעדיפים במיוחד את האפשרות הראשונה, כלומר גישה ערבית אזורית (31% בדצמבר וביוני 2017 ו-27% בסקר הנוכחי), ולאחריה את הובלת האיחוד האירופי ואת הובלת האו"ם (15% ו-13% בהתאמה בסקר הנוכחי). 4% בחרו תהליך שלום בהובלת ארה"ב ורוסיה, ו-3% בחרו תהליך רב-צדדי בהובלת ארה"ב.

היהודים הישראלים מעדיפים למעשה את הגישה ההפוכה, עם העדפה ברורה למעורבות של ארה"ב. הקבוצה הגדולה ביותר מהם היא, באופן עקבי, אלה שבחרו תהליך שלום בהובלת ארה"ב – 28% תמכו באפשרות הזאת בסקר הנוכחי. 21% בחרו בהובלה משותפת של ארה"ב ושל רוסיה, ו-16% בחרו בגישה האזורית בהובלת מדינות ערביות.

הקיטוב העמוק בעניין תפקידה של ארה"ב מביא לידי ביטוי את הממצא מהסקר של דצמבר 2016. בסקר ההוא, רוב גדול הן מקרב היהודים הישראלים (69%) והן מקרב הפלסטינים (77%) ציפה שממשל טראמפ הנכנס יהיה פרו-ישראלי, ורק מיעוט בכל אחד מהצדדים ציפה שהוא יהיה ניטרלי (או פרו-פלסטיני).

רק 7% מהיהודים הישראלים בחרו תהליך בהובלת האו"ם ורק 2% תמכו בתהליך בהובלת האיחוד האירופי. נתונים אלה משקפים תפיסות מתמשכות בחברה הישראלית ששני הגופים האלה מוטים נגד ישראל, נושא שחוזר ונשנה בשיח הציבורי.

בקרב ערביי ישראל זכו הגישה האזורית בהובלת מדינות ערביות והתהליך בהובלת האו"ם לתמיכה הרחבה ביותר (18% בכל אחת מהשתיים). 16% בחרו תהליך בהובלת האיחוד האירופי, 13% בחרו הובלה משותפת של ארה"ב ושל רוסיה ורק 6% העדיפו תהליך בהובלת ארה"ב.

(3) איך הפלסטינים והישראלים רואים אלה את אלה:

שאלנו את הנסקרים בשני הצדדים על תפיסתם את הצד השני ואת עצמם: אם הם רוצים שלום או מאמינים שהצד האחר רוצה שלום, אם הם סומכים על הצד האחר או פוחדים ממנו. ניסינו לבחון את היקף האמונות מסוג "סכום אפס". התמונה העולה מתאימה למגמות שהתגלו בסקרים האחרונים שערכנו, אם כי ההערכה של כל צד את מצבו שלו, בפרט בקרב פלסטינים מהגדה המערבית, מראה ירידה משמעותית.

האם הצד האחר רוצה שלום? בקרב הפלסטינים, 37% מסכימים לכך שרוב הישראלים רוצים שלום. זוהי ירידה בהשוואה לחודש יוני 2017, אז השיבו כך 44% מהפלסטינים, אבל היא מתאימה לחודש דצמבר 2016, אז חשבו

38% שהישראלים רוצים שלום. פחות משליש (30%) מהיהודים הישראלים חושבים שרוב הפלסטינים רוצים שלום. זוהי ירידה עקבית לעומת המצב לפני שנה, אז חשבו כך 41%, ולעומת יוני 2017 – 33% בלבד. בקרב ערביי ישראל, 85% מסכימים לכך שרוב הפלסטינים רוצים שלום, ו-57% מסכימים לכך שהיהודים הישראלים רוצים שלום.

אמון/סכסוך סכום אפס: כמו בסקרים הקודמים האחרונים, רמות האמון בצד האחר נמוכות מאוד וחוסר האמון שולט. בקרב הפלסטינים יש רוב מוצק המרגיש שאי־אפשר לסמוך על היהודים הישראלים (89%, השיעור לא השתנה כמעט מאז יוני, אז עמד על 87%). רוב ערביי ישראל מרגישים ההפך כלפי היהודים הישראלים: 61% מסכימים לכך שאפשר לסמוך על היהודים הישראלים, ו-30% אינם מסכימים.

בקרב היהודים הישראלים, שלושה רבעים מאמינים שאי־אפשר לסמוך על הפלסטינים. השיעור לא השתנה כמעט מאז יוני, אז עמד על 77%. רק 19% הסכימו להיגד שאפשר לסמוך על הפלסטינים. חיזוק לחוסר האמון נמצא בתפיסה הרווחת בשני הצדדים שהסכסוך הפלסטיני־ישראלי מתאפיין ביחסים מסוג "סכום אפס": "אין שום צעד שיהיה מועיל לשני הצדדים; כל דבר שמועיל לצד אחד ירע את מצבו של הצד האחר". הממצאים מראים ש-51% מהיהודים הישראלים (לעומת 53% בחודש יוני), 53% מערביי ישראל ו-72% מהפלסטינים (בלי שינוי לעומת חודש יוני) הסכימו עם האפיון המדכדך הזה מסוג "סכום אפס".

פחד: יותר פלסטינים פוחדים מחיילים ישראלים וממתנחלים מושיים יותר משהם פוחדים מיהודים ישראלים. 46% הסכימו עם ההיגד "אני מרגיש פחד כלפי חיילים ישראלים וכלפי מתנחלים מושיים", אבל 35% הסכימו עם היגד כזה לגבי יהודים. המגמה הזאת כמעט לא השתנתה מאז דצמבר. יש הבדלים ניכרים בין הנסקרים בגדה המערבית לבין אלה ברצועת עזה: 53% מהנסקרים בגדה המערבית פוחדים מחיילים וממתנחלים, אבל רק 36% מתושבי רצועת עזה. נתון זה משקף אולי את העובדה שתושבי הגדה המערבית נמצאים במגע יומיומי משמעותי יותר עם דמויות כאלה.

בקרב היהודים הישראלים, רוב של 57% מסכים עם ההיגד "אני מרגיש פחד כלפי פלסטינים". זוהי ירידה לעומת יוני 2017 ולעומת דצמבר 2016, אז הרגישו כך שלושה רבעים (בשני הסקרים הקודמים). בקרב המתנחלים הסכימו עם ההיגד 79%. בנוגע ליחסי ערבים ויהודים בקרב אזרחי ישראל, 51% מהיהודים הסכימו לכך שהם פוחדים מערבים ישראלים, אבל רק 7% מערביי ישראל הסכימו עם ההיגד שהם פוחדים מיהודים ישראלים, ו-90% לא הסכימו.

המצב הכללי של שני הצדדים: 71% מהפלסטינים תיארו את המצב בשטחים הפלסטיניים כרע או כרע מאוד (72% בגדה המערבית ו-69% ברצועת עזה). הממצא הזה גבוה ב-26 נקודות האחוז מההערכה השלילית של המצב בקרב תושבי הגדה המערבית בחודש יוני (46%), והוא משקף את המתח הגובר בגדה המערבית כתוצאה מהכרזת טראמפ בעניין ירושלים. הערכת המצב ברצועת עזה נשארה כמעט בלי שינוי. בקרב היהודים הישראלים, 46% מביעים שביעות־רצון. המתנחלים מביעים אותה רמה של שביעות־רצון כמו יתר היהודים. לפני שישה חודשים, 54% מהיהודים הישראלים (ו-64% מהמתנחלים) תיארו את המצב כטוב או כטוב מאוד. בקרב ערביי ישראל, רק 27% מתארים את המצב כטוב או כטוב מאוד. סביב 37% מקרב כל הקבוצות בישראל, ו-18% מהפלסטינים, אומרים שהמצב הוא "ככה־ככה".

(4) ערכים ומטרות

ערכים ומטרות: שאלנו את הישראלים ואת הפלסטינים על סולם הערכים והמטרות שהם שואפים לשמר או להשיג. היהודים נשאלו לגבי הערכים הבאים: (1) רוב יהודי, (2) ארץ ישראל השלמה, (3) דמוקרטיה, (4) שלום. בקרב היהודים הישראלים, השלום והרוב היהודי נתפסים כערכים החשובים ביותר (29% ו-28% בהתאמה). אחריהם באים ארץ ישראל השלמה (19%) והדמוקרטיה (16%). יש עלייה בשיעור אלה שבחרו את הערך ארץ

ישראל השלמה מיוני 2016 (10%) עבור בדצמבר 2016 (14%) וביוני האחרון (17%) ועד 19% בסקר האחרון. הערך דמוקרטיה, לעומת זאת, ירד ב־3 נקודות האחוז בין יוני לדצמבר 2017.

הנסקרים הפלסטינים נשאלו על המטרות הבאות: (1) נסיגה ישראלית והקמת מדינה פלסטינית, (2) השגת זכות שיבה לפליטים אל שטח ישראל שבתוך הקו הירוק, (3) הקמת מערכת פוליטית דמוקרטית, (4) בניית חברה דתית ואופי ירא־שמיים או מוסרי לאנשיה. דירוג המטרות בקרב הפלסטינים נותר יציב יחסית, כמעט ללא שינוי במהלך השנה. המטרה החשובה ביותר בעיני הפלסטינים נותרה נסיגה ישראלית לגבולות 1967 והקמתה של מדינה פלסטינית בגדה המערבית, ברצועת עזה ובמזרח ירושלים (48% בחרו במטרה הזאת לעומת 43% ביוני האחרון). אחריה באות השגת זכות שיבה לפליטים אל כפריהם ועיירותיהם מ־1948 (28%), בניית חברה דתית ואופי ירא־שמיים או מוסרי לאנשיה (14%) ובניית מערכת פוליטית דמוקרטית (9%, ירידה של 4 נקודות האחוז לעומת הסקר הקודם בחודש יוני).